

Szombaton.

Politikai, tudományos, művészeti folyóirat Amerikai gazdasági társaságával és havi literatúrájával minden héten kétszer két két íven jelen meg.

VILÁG

Április 24-én.

Világ és Amerikai társaság előfizethető helyben Havasi utcában a fekete elefántok 2ik emeletben félre 4 fr Postán 4 fr. 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

BORSOS szerkesztő tulajdonos.

Társ szerkesztő VAJDA

Belföld.

Ő es. s apost. kir. fősége Benkert Antal nyugalmazott kapitányt nemeslevéllel méltóztatott legkegyelmesebben megajándékozni.

A nm. magyar kir. udvari kamara Kobelt Ferenc-Károly n. hecskerekí kir. só- és kormányzó-tisztségi beszédöt hasonló rangban a lippai sóhivatalhoz tette át (saját kérelmére) s helyébe Weingärtner Ferenc mehádiai só-tisztségi ellenőrt alkalmazá. — Nagy Péter kassai harminczad-ellenőr f. e. apr. 7kén meghalt. H—k.

Hazai képek. (Elv és irány. — Folytatás). Előbbi számunkban említők, hogy az ember először is, már ösztönénél fogva, a haszonlesés elvét ismeri, azután a hódítás elvét hajlandó követni azaz mások kárán akarja építeni a maga hasznát, és így fejlődhetik ki belőle ország-, néphódító (ki mint magános ember, és rendezett országban űzi a hódítás elvét, igen könnyen nyeri el a tolvaj, rabló, haramia nevet). De a meghódítottak a szabadulás elvét istenítik és minden törekvések arra megy ki: elvöket diadalmaskodtatni; míg az elvek korszorújaképen a szabadságé van kitűzve.

Ollyan tárgyra jöttem, barátaim, melyet évezredek által fejtegettek kicsinek és nagyok, egyes emberek és nemzetek, elméletileg és gyakorlatilag, és ámbár az ész előtt meglehetősen tisztában van a dolog, a gyakorlati életben és a többségnél még csak a hajnal kétes fényében mutatkozik. Szabadságot a szó valódi értelmében nemzet nem, egyes emberek pedig ritkán élveznek. De nehogy állítasomat a levegőből láttassam előkapkodni, nézzük meg a történetiárt, úgy van-e a dolog mint mondom? Melly nemzetek kérkednek és kérkedtek szabadsággal? A görögök, romaiak, germanok, az olasz köztársaságok, Anglia, Spanyol, Magyarország, de főleg Fraszthon a maga híres revolútiójával. Nézzük őket rendre. Athene legvirágzóbb szakában számüzé Themistoklest, Aristidest és több jeles férfait, méreghalálra ítélé az ő kor legnagyobb bölcsét Sokratest: minő szabadság vala ez? Hazafinak lenni, bölcsnek lenni számüzésre s halálra méltó hűn! Sparta a helotákat és messeneieket rabszolga módra igazá, tehát kényur vala nem szabadság kezelője. Roma az ismert világnakbékókat készíté s Pompejst Caesar, Cicerot Antonius vagy inkább ennek neje öleté meg, Caligula, Nero szörnyetege-kedtek! Valóban Roma, ha a patriciusok és plebeiusok viszonyát felejtjük is, külsőleg és belsőleg kényuraságot ismere el a neki megfelelő rabszolgassággal. A germanok, ámbár a természet egyszerű erős fajzata, a druidok szellemi igája alatt nyögtek, az olasz köztársaságok pártok fészkei voltak némelly oligarchák önkénye alatt; Angliában a high church (fő egyház) ösiség, és túlhatalmas arisztokratia járma alatt nyögtek a dissenterok, gyártók, a földnépe. Spanyolhonban nem kell az inquisitionál többet említeni, hogy a szabadság minő állásáról fogalmunk legyen. Fraszthon az 1789ki s 1830iki forradalmával együtt mennyire volt és van szabad? Ott a guillotín uralkodott főmesterével Robespierrel és reá katonakényuraság jött, melly azon jót is eltapodá, melly az iszony rendszere alatt kicsirázott. Békóba verettek a gondolatok és Franciaországban csak egy fej akart egy nyelv beszélt: Napoleoné. Ma látjuk a kamarák szabadságát, a jó képviseletet és az ebből következő bastilleket Párizs körül. Ennyi, gondolom, elég arra, hogy a szabadság divatozása s uralkodásáról fogalmunk lehessen: nem olly tavaszi gyümölcs az, mellyet az emberek mint a cseresznyét jó hamar éldelhetnek.

Nem csudálkozom, ha már most azt kérdezi némellyitek: minő istennő tehát az a szabadság, kit minden nemzet és minden magán ember keres, de megölelni még ritka tudott, mert ezen ölelések csak légképet illettek. Barátaim, a szabadság istennéje ollyan lény, ki (mint p. o. az ember) több alkotó részekből áll, s hogy az emberek olly sokfelé s olly sokféleképp tarták magokat szabadoknak, és mégsem voltak azok, ezt adhatjuk okul, hogy a szabadság alkotó részeiből némelly darabot megragadtak, de az alkotó részeket együtt nem tudák tulajdonokká tenni. Ez annyit tesz más szavakkal: a szabadság főelve több elvekből van összealakulva s az emberek ezen elvekből csak egyeseket követtek, és mindnyáját egyetemileg nem fogadák el, nem alkalmazzák és ez okból lett szabadságok hiányos vagy félszeg.

A szabadság főelvében az ész uraságának elve foglal első helyet. Hol Caesar kardjára s nem az észre hivatkozik, hol Sokrates tanítványára méregpohárral nem az ész fegyvereivel felelnek, hol a

születés minden vagy igen sok, az ész semmi vagy igen kevés: ott ne keresd istennékn királyi székét, hanem beérheted azzal, ha egészen hátat nem fordít hozzád. Ezen elv irtóztatólal lábbal tapodtaték az emberek által: nem találni kort, alig találni népet, hol és mellynél ennek zászlója alatt nyilván föl lehetett volna lépni szóval, tettel. Delphiben századokig hazudott az oraculum és jaj volt annak, ki ellene mert szólani; Romában a haruspexek napfénynél üzék esalásait, Cicero megrová ugyan őket, de Cicero nem is boldogult és utóbb fejtét veszté; s nem régtörtént, hogy a földforgásának föltilalója esküdni vala kénytelen, hogy a nap kel és nyugszik, a föld pedig áll; s kérдем: ott vagyunk-e ma, hol a tudomány egész nyíltsággal halalathatja szavait, hol világosan hangozhatik le a nyelvről, mi a fejben világos? Az ész uraságának elvéhez, urak, mai napon is csak törekszünk.

A szabadság főelvében második elv gyanánt foglaltatik az igazság követése. Szabadság csak ott létezik, hol az igazságot kiki köteles követni, s annál biztosabb a szabadság, minél bensőbb meggyőződésből követi ki ki az igazságot. — Az emberi lélek lényegéhez tartozik az értelem, az értelem legnemesebb virága az ész, ezen isteni szikra fejünkben, melly az örök erő szemével néz, lát, olvas, és a láttottak szerint beszél; az ész nem hagyja magát megvesztegetni, mert az öntudat, vagyis lelkiösmeret mindig őrt áll mellette, mindig az igazat mondja, s midőn nyelvek hazudik, ő beteg lesz. A mint az ész kimondá az igazat, a szabadság emberei hiven fogják föl azt és félre nem csavarják, tudván, hogy e szózat félrengyarázása szolgasság és köznyomorba vezet. de az önzés emberei nem hallgatnak szavára, hangozzék bár az önfejlőkben vagy mások nyelvével, hanem követik az igtalanságot, éldelve mások munkájának gyümölcsét, heverve más ültette fának árnyékában. — Ha az igazság elvéhez méritek a szabadságot; tudtok-e csudálkozni, ha ezt majd mérhetlen kicsinnek találjátok. Elkezdhettek Isis, és Osiris szent házainál a mérést és azt találandjátok, hogy igazság gyanánt hazudság hangzott ki a falak közül, mind azt tárgyázó, hogy az igazság fölkejtjei az aratás és szüret javait minden munka nélkül fölkaparják. Miért is adaték az igazságnak olly százféle alak midőn ő legkinyomottabban egyalaku? — Mert mindenfelé az hazudtaték el igazságnak, mi bitorlás céljára vezet. Korunk legnagyobb hajlandóságot mutat, hogy az igazság elvének hódoljon, és mi igen kívánjuk, hogy ezélt érne minél előbb sikerüljön.

A szabadság főelvében harmadik elv gyanánt áll a jogok közössége. Hol a jogok erőhatalom, pártédek és haszonlesés által osztatnak ki, hol előjogok alkalmatlankodnak és jogtalanság úté föl fekete arcát, hol az ész szava meg nem hallgattatik a jogok ügyében, de az igazságot az előjogozottak határozzák meg és döntik el: ott elvünknek még nem nyílt haza, ott ő vándor idegenként bujdosik és csak esedezik a honosításért. Nézzétek meg a földtekét, barátaim, és látandjátok, hogy ezen elv sehol sincs egészen elfogadva, s bámulhattok-e azon, hogy a szabadság mindenfelé olly hiányos? Édes hazánkban a jogok közösségéhez már az előkészületek tétetnek.

Negyedik elv gyanánt állhatjuk föl: jól rendezni a képviseletet. Mit használ jogokrul beszélni s azokat papirosra írni vagy könyvbe nyomatni, ha jó képviselet nincs, melly megtudja ítélni: melly jogok kor- és célszerűek, és örködni tudjon a kivivottak fölött. Jó képviselet teszi a jogok és következőleg a szabadság örangyalát; hol ez nem létezik, ott a nem képviseltek csak kegyelemből éldelnek jogokat és szigoruan véve a nemzethez nem is tartoznak. A képviselet az egész világon igen hiányos; sok országban épen semmi sincs belőle, ha csak az autokratát nem akarjuk a teljes népség képviselőjének mondani, máshol még Franciaországban is a nép egy huszada ha bir képviselöt. Ezen mezőn tehát igen távol van a cél, mellynél fölünk teljesedésbe mehet.

Ötödik elvül tegyük: miveltségre kell törekedni, ha a szabadság arany almáját birtokunkba akarjuk ejteni. A miveletlen ember és miveletlen nép nem tudja, mi a képviselet, mi a jog, mi az igazság, nem foghatja föl a szabadságot, következőleg hogyan lehetne szabad? Nézzünk körül, urak, és látandjuk, hogy a szabadságot a legnagyobb szám a féktelenség, rakonczatlanság és garázdalkodhatással zavarja össze. Szerinte az szabad ember, kit a bűnért befogni nem szabad, ki mást sértegethet, de az ő személye sértetlen mintha követ vagy tribunus plebis volna. Mi okból ez? Mert

nincs műveltsége, hogy a szabadság magas eszméjéhez fölemelkedhetnék; csak magánál marad és szabadnak akkor véli magát, ha önzésének senki sem állhat útjába. Minthogy pedig földtekénken a műveltség csekély, a szabadságnak ezen oldalról sines erős talpköve. — A műveltséget a nevelés adván, új hatodik elvül állíthatjuk föl: adjatok jó nevelést kicsinnek és nagyoknak, szegényeknek és gazdagnak, különben minden törekvést, a kor embereivé lenni, haszontalan. Nevelés ad műveltséget, ez létesít jó képviselőket, ez közösíti a jogokat, mellyek az igazság kifejezései s az igazságban az ész van dicsőítve, s az ész az isten lelkének kiömlése. De továbbá: mit ér a nevelés, a műveltség, a tudomány, ha a kebelben nem él a jó akarat? nincs-e száz út és mód a törvényt kijátszani, a jogokat esonkítani? sőt maga az ész nem olly fegyver-e a gonosz kezében, mellyel annál mélyebb sebeket tud ejteni? Ezen okbul hetedik elvül azt állítanám föl: terjesszék az erkölcsösséget, hogy a szabadság hazát találjon köztetek. Erkölcsösség a szabadság legerősebb támasza. Ez olly nagy tárgy, hogy külön értékezést érdemelne, s mi ezen okbul nem is kezdünk bele. Úsupán azt jegyezzük meg végzetül, hogy mind e sok szép elv keveset, igen keveset ér, logpontosabban gyakoroltatva is, ha a nemzetben olly szabadság-és hon-szeretet nincs, melly előtt semmi áldozat nem nagy, midőn arról van a kérdés: hogyan védessék meg a hazát és a szabadságot. Nyolczadik és utolsó elvül állítanám föl tehát, hogy kiki vérével és vagyonával legyen kész a szabad hazát védeni. Nem akarom azt megjegyezni, hogy újabb időben a hazát vérével és vagyonával minálunk ki védi, hogy a szabaditkos osztályok ezen nyolczadik és igen lényeges elv alul ki szeretik magokat húzni, minek az lehet rossz következtetése, hogy a természeti igazság vissza áll kelendő helyére: csak azt akarom kijelenteni, hogy a mondottakból ítélve, a szabadság kérdésénél mellékes dolog a forma regimins, és a vallás, mellyekkel eddigelé olly sokat bajlódtek a nemzetek, lényeges pedig azon nyolczadik pont, mellyeket megannyi elvekkint állítunk föl. De ezen elvek századokat, ha ezredeket nem, kívánnak a megérésre: ezen okbul nem is álmodhatunk olly szabadságról, melylyet a földön tökéletesnek lehet mondani, ellenben földadásunk, ezen elvek útján megindulni s időnköz és korunkhoz képest minél előbbre haladni rajta, hogy az aránylag szabad nemzetek között dicső helyet foglaljunk el. Hogy a szabadság istennéjének templomába a mi nemzetünk jusson be leginkább, merész ohajtás ugyan, de minden magyarnak legfölségebb álma lehet. Az utat hozzá a neveléssel kell kezdeni. —

Pest megyei gyűlés folytatása. — A szavazhatási jognak másra lehető átruházása, a küldöttség javallata szerint mivel csak egyedül az özvegyeknek, és ezeknek is azért, mert a nagyobb férfi tömegben személyesen megjelenhetni a női erény s szemérem gátolja, engedtetnének meg, egész kiterjedésében — noha a betegek, ország-dolgaiban foglalkozók és ollyak, kik több megyében birtokosok, azon egy napra kitűzött tisztujtásszéken jelen nem lehetvén, törvényes jogaik gyakorlatában szinte akadályozvák, de az özvegyekre nézve is, mivel a hivatalokra kijelendőköt előre egy sem tudhatni, s így a megbízott a választás eszméje ellenére nem a megbízó véleménye szerint szavazna — elfogadtatott. A rendőrség és szóbeli pörök által, a különben is elfoglalt szolgabírák foglaltságaiak tetemesen megszaporodván, tiszteletbeli hivatalnokokkal pedig e hiányon segíteni — minthogy ezek nem közválasztás, és így nem a közbizodalom által választatván, nemesi ügyekben nem is bíraskodhatnak — nem lehetvén, a küldöttség a már meglevőkön felül, minden járásban egy és így öt rendes szolgabírának választás útján leendő létesítését indítványozá. Nagy kérdés lön: ki fizesse az újonan állítandó tisztviselőket? — Az adózó nép nyakába újabb adót róni nem lehet, mivel a többség véleménye szerint a humanitas és a korszellem ellen van, a nemesség pedig ezen hivatalok fizetésének szabad ajánlat útján fedezésére fölszólítva levén, e terv már tapasztalat szerint nem sikerült. Szép eszmék jöttek e tárgyanban bizonyegre az olesó kormányzásról és természetesen a physikai lehetetlenség miatt ennek hig következtetéseiről, és ezért egy némelly azon elvből, mert a tisztviselők szaporítása által eszközlött gyorsabb igazság szolgáltatásnak inkább az adózó nép veendi hasznát, állítá, hogy ha szinte az újonan állítandó szolgabírák csekély fizetésüket ő hordozná is, a fizetés csekélységéhez képest tetemesen leend rajta segítve. — Mások e célra a perlekedőköt, a rendőrségi törvény szerint is bejövendő bírságokat hívék erre fordíthatandóknak. Azonban, miután így is — mert a rendőrség szerinti bírságok törvényesen a házi pénztárba fizetendők — amugy is csakugyan a domestica terhelhetnék, határozattá lön: hogy mivel a házi adó mikinti viselése meghatározásának ideje ugy is nem messze van, a nm. Helytartó tanács a tervezett szolgabírák rendszeresítésének eszközlésére megkéretni rendeltetvén, ezek a következő tisztujtó széken, még most azonban minden határozott fizetés iránti javaslat (nyomatásban megjelent 1840dikben Szadrét 112 lap) bírálat végeit olvasatván, több kisebb nagyobb, inkább kifejezési igazítások mellett, elfogadtatott. Ez ideig legnagyobb vitára adott alkalmat a 43dik lap b) pontjának azon végzáradéka:

hogy az adózók pénztárának hiánya, akár kerülend ki az adószedő vagyonából, akár nem, az, valamint rájuk (adózó) ujonan és így az igazsággal megütközöleg kétszer ki nem vettethetik, ugy más részről annak akár honnan de mindenesetre meg kell térülni. — Kérdés tehát: honnan? A fölügyelő alispány, ha fölügyelési tisztét pontosan teljesíté s a hiány még is megtörtént — minthogy megtörténhetik — nem térítheti meg, mert őt tisztében pontossága mellett büntetni nem lehet; maga az adószedő sem, mert a kérdés ollyanról szól, kinek vagyona nincs; a főispány vagy ennek helyettese sem, mert a választóknak szabadságukban állott volna a kijelöltek közül mást választani; de a választók sem, mert azok, kik nem a megbukottra, vagy éppen senkire sem szavaztak, meggyőződésük ellenére el nem marasztaltathatnak; és így csak elegendő biztosítás mellett lehetővé a történhető hiányt vagy mellőzni vagy megtörténvén pótolni, határozattá lön: miszerint a megyének azon régebbi határozata; hogy kik adószedői hivatalra vágyakodnának, jövendőre hitelesen összeírt értéküket, folyamodásaikkal együtt, a tisztujtó széket megelőző közgyűlésre benyujtván, ez az érték elégségének elhatározása mellett kijelöli a folyamodhatókat, fölelevenítettet és közhírré tétetni rendeltetett. — Minthogy pedig ezen határozat foganatosítására most már elegendő idő nincs, a közelebbi tisztujtó széken választandó adószedőknek a pénztár csak értékük teljes kimutatása után fog átadatni. — Nem rossz eszme az adószedőkre nézve, hogy ezeket inkább fogadni mint választani kellene. — — A honoratorok kijelölésével megbízott küldöttség javaslata elfogadtatván, a nemtelen osztályból szavazhatási joggal ruháztattak föl amár említett ügyvédek és segéd lelkészek kivül: a főtörvényszékek tagjai bezárólag a fogalmazókig, orvos tanárok, egyetemi tanítók, kivévén a helyettes segédeket; sebész mesterek, evangelicus tanítók, gymnasialis professorok, kivévén a szerzeteseket; nemesi birtok haszonbérlo, jegyzők, kik egyszersminél nem mesterek és organisták; szabados községek kik uri jogot gyakorolnak, collective egy szavazattal: illyenek Körös, Kecske-mét, Duna-pataj, Ráczkeve, Szent-Endre. (A posta hivatalnokok ide azért nem soroztathattak, minthogy a törvény értelmében ezeknek nemeseknek kellvén lenniök, ha azok nem volnának, bennök a törvénysértetvén, ez ellen a megyei közgyűlés nem határozhat.) Végre a magyar tudóstársaság rendes tagjai. *)

Eger tavasz hó 19kén. Megyei gyűléseken a rend, háborítatlan csend, és a megye közügyeinek méltánylása, kétségkívül útere a megye benső életének. Azért mennyire öröndetes jelenetek ezek ott, hol hiányuk, bár mi okbul, hosszabb vagy rövidebb időre érezhető lett, elgondolhatja mindenki, bár ha azt szeretett megyénkkel tapasztalni nem is volt kénytelen. Megyénkkel, mondom, mert hol volt olly szaka megyénk életének, mellyben a közügyek félre tételével közgyűléseink ugy szolván egy bizonyos párt személyes érdekei s mondhatnám kiesapongási viszketegének kielégítése végett látszatán össze hiva lenni; ki tanácskozási termünket gyűlések alkalmával, 1824től a legközelebbi időig figyelemre méltatá, könnyen kivehette. Ama korszak megyénknek átká volt, mellynek nyomasztó jármátul mind ekkoráig szabadulni kívánt nemességünk egy része. Mert valamint a végítélettel fenyegető felhők zivatarai közt, munkájában megakasztva, némán fülel a cselekvő teremtmény, s könnyült kebellet csak akkor lát kitűzött céljához, midőn őt a fölhasadt felhők megül, az ég tiszta kékje köszönti: ugy akasztatának meg ama zavaros szakban pártérdek miatt megyénknek, a közügyben munkálni öszintén ohajtó tagjai, miglen a tornyosult fölök, köznemességünk igazságszeretetének győzhetetlen szírtjén, megyei életünk legújabbán igazi életre üdült. Erről meggyőződhetni elég volt a f. hó 19ki közgyűlésben részt venni. Ezen nap valamint az egész nemzetre ugy megyénk egén szép számmal összegyűlt nemességére is örömmünep volt, nem csak azért mivel dicsőn uralkodó apostoli királyunk becses

*) Igen szép, hogy Pest megye nem felejtkezett meg a tudós társaságról, de azt nem fejtethetik meg magunknak, hogy tehete megkülönböztetést a rendes és levelező tagok között, holott közöttök semmi lényeges különbség sines. Mert más volna ha a levelező tagnak némi metamorphosison kellene keresztül mennie, hogy rendes taggá lehessen, de annak ugy van oklevele mint ennek, egy kukkal sem kell többet tudnia, nem kell önállóbbnak lennie; ugyanazon bőr, ugyanazon velő, és sok esetben még egy krajczárral sem több jövedelem, melly nagyobb önállóságot szerezne neki, mint a l. taguál. Ezen „sine ratione sufficienti“ cselekvés még föltöbbs lesz, ha a többi honoratorokkal összehasonlítást teszünk. Mentsem Isten, hogy egyik embert jobbnak mondjuk a másiknál, hogy irigyeljük neki bármí jogát, sőt ha van, ki tökéletes képviselőt ohajt az, mi vagyunk; de éppen azon ütközünk meg, miért nem lehetne a honoratorok között egyenesen mondani, a magyar Academia tagjai, midőn a kor kívánata a sebészeknél és némelly bérloknél is teljesíteték. E korszerűtelenség még világosabb lesz, ha meggondoljuk, hogy a magyar iradalomnak a levelező tagok szintolly és talám itt ott munkásabb képviselői, mint a rendesek, hogy pedig az irodalom teljes képviselőt ne kapjon a megye házában, csak pedansság ellenezheti. Mind ezek szerint a haladás szellemének nevében legyenek figyelemztetve a kiket illet, hogy az irodalom személyeit általában, az Academia levelező tagjait pedig különösen ne zárják, és ha a kart arcezul nem akarják ütni, ki sem zárhatják a szavazó honoratorok közül.

életeért f...
bemutathat...
megyei él...
tül, sokszo...
napon min...
annak sze...
nyító besz...
gyar hely...
ték számo...
érkezett le...
nek, csak...
is e tárgy...
bek között...
zés, misz...
les bizony...
nyos ügye...
zetet hal...
lehető meg...
gr. K. M...
mindennek...
mal, mind...
szerűten...
dem; ha e...
lán örökre...
fejtő föla...
kortesked...
nak, a has...
dogálja m...
nem olly...
rosz, száz...
örökre lel...
ohajtanék...
ezzel egy...
olly könny...
utat nyitn...
römet élve...
mint a me...
ki védfala...
pislog mé...
⊕ (Fe...
léssel Al...
kint olly...
kert növé...
se, a Nád...
kasság, a...
vények, a...
hogy tava...
tand. — I...
és mit a...
zolják. —
ni fő ker...
lévő két p...
ideig val...
tak. — Az...
ablók az...
nyek szol...
denek, v...
fölbredv...
nyilt, más...
is a meg...
a futásnak...
sonló löv...
föl. — A...
szomszéd...
azt, hogy...
Itt n...
olvasható...
sok, — ha...
gé igazol...
senki sem...
hátrál, ha...
társaságo...
nagyot ki...
azon kors...
jövödelm...
vén, idö...
zép, és v...
Páz má...
pán, jut...
lönbözte...
ötven for...
⊕ Ter...
jobbágy...

életeért fiúi érzelmök zálogául, összes imájukat a mindenek urának bemutatathaták; hanem azért is, mert a már ismeretes pártnak, mely megyei életünket eddig annyira lankasztá, a legtulságosb szófelhők-től, sokszor a legbetyárabbs sértegetésekig fajult beszédei helyett, e napon mindenkit a közügyek édes gondja foglalt el, és kizárólag annak szentelheté. Ugyan is első alispányunk rövid de velős megnyitó beszéde után, több rendbeli k. kir. leiratok, és a n. mélt. magyar helytartó tanács közlései jöttek tárgyalatás alá. Ezeket következő számos nemes megyéknek a vegyházasságok tárgyában hozzánk érkezett levelei, melyeket, e részben már határozata lévén megyénknek, csak tudomásul vettek a tt. KK. ő Főlségétől várván különben is e tárgy végképeni elintézését. Továbbá megemlítendő még többek között az erdők pusztítói ellen hozott ama czélszerű rendelkezés, miszerint piacozni csak annak miképeni szerzéseül szóló hiteles bizonyítvány mellett árulhatni. Végre következtek a csupán magányos ügyeinket érdeklő rendelkezések. A különféle tárgyak emlékeztet haladó renddel, és kitartással folytatott tárgyalása mellett, nem lehet még szívűl nem örvideni, azon föltűnő jelenetnek, miszerint gr. K. M. s társai cortések nélkül jövének városunkba. Az emberek mindennek végokát szeretnék tudni; méltán kérdem azért ez alkalommal, mind ennek valjon mi lehet oka? Kéntelenség-e, vagy ama czélszerűtlen módruli meggyőződés? Ha amaz, ugy valóban semmi érdem; ha ez, mit inkább akarok hinni, valjon miért illy későre, s talán örökre későre halasztva, holott róla meggyőződni, nem valami fejtűző föladat? Vagy talán ama lelépés, mikint a közönségesen rosztalt korteskedésnek, nemzeti szózattá nőtt terhes vádja alul kibújva, annak, a hasonló szukséges rosztalozás, kénytelenített rész idogálja majd fanyar levét? Uraim! a mostani gondolkodó világban nem olly könnyű már a hátulsó ajtócskán kibújni, s az elharapódzott rosztalozás, százados következeiseiben visszakiált első nemzójére. S habár örökre lelépett volna gr. ur társaival a kortes pályarúl — mit szívűl ohajtának, igen hiu remény volna azzal kecsgetetni magát, miszerint ezzel egyszerre vége lesz megyénkben a korteskedésnek, mert nem olly könnyű az elűdült bajnak elejét venni, mint annak könnyelműen utat nyitni! S mi most élők legfőlebb is azon igen igen csekély örömet élvezhetendjük, miszerint ama második természetű vált rosztalozás, mint a megfészkelte ellenséget, közérővel már egy lépésre tolhatuk ki védfalai megűl. Így pedig szeretett megyém vajmi ijesztő távolban pislog még, hánykodó sajkádnak vezér csillaga, a valódi szabadság

⊕ (Fehér vármegyéből.) Fehérvárra menvén, kevés kerüléssel Al-Csúthot utamba ejtém, hogy lássam a tájt, melyet évenként olly sok utazó szokott meglátogatni. — A tavasz ugyan még e kert növényeit nem öltözteté föl: mindazáltal a táj regényes fekvése, a Nádor kertjének izletes elrendelése, esín, és folytonos munkásság, a téres üvegházakban lévő, nagyobb részint külországi növények, a másüt alig látható rozsafajok stb. stb. eléggé mutatták, hogy tavaszutóján és nyárelején az utazó itt mily paradicsomot látand. — De mind e mellett is Al-Csúthnak szomorú helyezete van; és mit a „Világ” 2. számában olvasék, az itt hallottak eléggé igazolják. — Hiteles szájból hallám, mikép akarák nem régiben az itteni fő kertészt is kirabolni: először az udvaron kívüli hegyoldalban lévő két pinczét törék föl, és ott a borkóstolgatásnak és huzamosb ideig való mulatásnak némi jeleit hagyva, egy hordó bort kihoztak. — Azután a magas kőkerítés és zárt kapuk ellent nem állván a rablók az udvarba menének, és ott mindenek előtt a kertész legények szobáját akarák bekötözni, hogy ha a zsákmányoláshoz kezdenek, védelem onné ne jöhessen. A zőreire egy kertész-legény fölébredvén az ajtóhoz ment, és midőn első próbájára az ajtó ki nem nyílt, másodsor olly erővel rántá meg, hogy az ott munkálódó lator is a megnyílt ajtóval bebukott; ekkor a legény löcsövet kapván, a futásnak indult rablók után lött; de sikertelen, melyre azok hasonló lövéssel feleltek. — A háztagjai csak e robajra ébredének föl. — A rablók egy fejszét hagytak ott ijedőkben, melyet azután a szomszédbeli izraelita kereskedő magáénak ismert el. hozzá tévén azt, hogy ezen fejszét tőle ezelőtt egy évvel ellopták.

Itt még többet is hallottam, melyek, — és hírlapokban gyakran olvasható, különféle helyeken történt alattomos és nyilvános lopások, — hazánkban a közbátorságnak csekély lábón való állását eléggé igazolják. — Közös a haladás, — és ugy látszik, a korszellemtől senki sem akar elmaradni, még a konok is, ki talán minden perczen hátrál, haladását szereti magával elhitetni. — Hasznos egyesületek, társaságok keletkeznek, mert csak öszvetett erő képes szépet és nagyot kívívni. Mint halljuk, a Fehér megyei helységek jegyzői is azon korszerű gondolatra jöttek: hogy egyesüljenek; és évenkénti jövedelmök egy kis részét arra rendelendő kézbe vagy helyre letévén, idővel özvegyeik abbul segedelempenzt kapjanak. — Czéluk szép, és példájuk követésre méltó. — Mint Komárom megyében ifj. Pázmándy Dienes, ugy Fehérben Szűts Lajos volt megyei alispán, jutalmat alapított a magokat szorgalmatosságok által megkülönböztetendő két ref. iskolatanítóknak, melyből mind kettő ötven forintot veend.

⊗ Temes mellék tavaszho 14kén. (Vége.) Második terhe a jobbágnak az utcsinálás. Csak magának csinálja-e ő az utat? nem,

hanem az egész nagy közönségnek: természetes tehát, hogy a közönség e terhes munkának egy részét fizesse meg a munkások: a megyének minden névvel nevezendő lakosára osztassék ki az ut, mit a jobbágy csináljon ugyan, és megcsinálni köteleztessék, de kik a reá esettért fizessen, — fizessen a csinált uton aztán a külföldi, s ez mind a nép tőkétéhez adassék.

Harmadik: a helység költségei. Ha valahol, itt lehet minden jobbágy számára nem krajezárt, de évenként forintot meggazdálkodni. A kinek befolyása van a helységek számadásai vizsgálatába, — sok helyeken irtózással nézi azon húzásokat, vonásokat, melyek itt világosságra jönnek. Vak költség neve alatt fordulnak sokszor elő több száz p. forintnyi summák, melyek a tisztviselőknek vett ajándékokért ki fizettettek; sőt láttam számadásban illy forma nyugtárványt: „meghagyatik . . . birónak, hogy a házamnál dolgozó lakatosnak, eddigi munkájaért fizessen . . . forintot,“ — és ki áll jót, hogy ennek örve alatt a bíró is nem zsebel? Vegyük ennek elejét, gazdálkodjunk meg e summákat a nép javára, szilárd legyen a számvévo s retenthetetlen, és ne higyeje, hogy darázs fészekbe nyul már most, ha a zsebelést napfényre hozza, mert a nyilvánosság megszégyenítése minden fondorkodásoknak. — Az illyen pénzek, az elmarasztalt bíró által a nép tőkétéhez lennének fizetendők.

Vagynak még más alkalmak is a nép tőkétének szaporítására, melyek némelly helységekben hol kivált sok zsidóság és apró kereskedők vannak szép summára rug föl: — értem azon pénzbeli birságokat, melyeket évenként a hamis mértékkel élő kereskedők, korcsmárosok, mézárások, a tisztviselők kezére befizetnek; — adják számban ezen pénzeket hűségesen; mert ezek igen sokszor bejelentés nélkül maradnak, — és megtartván a harmadrészt, két rész tétetnek a nép tőkétéhez, mely különben is a népéből gyűlt.

Továbbá, minden megyében van törvényhatóság, melynek jövedelme egy részét a közönség fizeti — ez a vásár. — Ismerek földesurakat, kiknek szívűken fekszik jobbágyaik jólléte, kik eddig is többet tettek azokkal hallgatva, mint olly országos követ, ki a rendek teremében ékes beszédeket tartta ugyan a földesuri önkény ellen, és a jobbágyosság szomorú sorsa fölött, de itthon üresen álltak jobbágytelkei a nyomtatás miatt, hogy örömmel odaáldozzák vásárjaik jövedelmének egy részét, és megmutatják, hogy valóságos atyjai alattvalóiknak, és hogy ők, nem rabszolgáknak, hanem szabad polgároknak örülnek.

Az illy forma jövedelmekből már rövid időn létre jövé az oshajtott nemzeti iskolák, és megalapítottván a tanítók biztos jövedője, egy ártatlan és gyönyörű mód van birtokában a népnek az iskolának évenként jövedelmet szerezni, s a szorgalmatos tanítónak jutalmat adni, — és ez, ismét gazdálkodás, még pedig a tanulók, és mennyiben azok nem bírnák, a nép keze által. Közlegelője ugyan is a helység körül minden közönségnek van; ebből kívánnék a tanulók számához képest egynehány holdat kiszakittatni, melyet a nép sáncczal körül venni köteleztetnék, és ezen kert lenne a növények gazdaság gyakorlati iskolája. Nevezetesen hol 100 tanuló van, lenne 20 holdnyi tér, melyből 9 hold szánt is vetésre, olly formán fordítanék, hogy 3 hold a régi szerszámokkal a 3 nyomásu, 6 pedig váltó-gazdasági rendszer szerint Zugmayer ekével, s a répa, burgonya, kukoricza-kapáló és töltő ekékkel miveltenék, hogy látna a tanuló, melyik szerint czélirányosabb és jövedelmesebb a földészetet gyakorolni. A lóherék többféle nevének, esparceteknek, pimpinellának stb. 4 holdat; — gyümölcsfa nevelésre, oltás, szemés, foglalás és sipolás által leendő gyümölcs nemesítésre egy holdat, — gyümölcsesnek kettőt — szederfa nevelésre egyet, — szederfának egyet, — szőlőiskolának felet, — szőlőnek, hol a hazában található minden fajok meglennének, egyet, fél hold fölmaradna részint utakra, részint egy épületre, hol a szerszámok tartatnának, és a selyemhernyók tápláltatnának. Szinte helye volna e kertben a méhészségnek. — Ugyhiszem, nem fogja senki tagadni, hogy ez intézetnek gazdaságos kezelése évenként szép jövedelmet ad; mert a földészeti gyakorlat által nyert természetmennyek, lóhere és egyéb takarmánymagvak, gyümölcsoltványok, szederfa esemeték, gyökeres szőlőveszszók, gyümölcsök, selyem és méz, mind kelendő czikkek, és a bejövő pénzből lehetne aztán a tanítók szorgalmát, és a magát kintüntetett tanulókat megjutalmazni, a fönmaradott pedig a nép tőkétét szaporítaná: s ezen tőkét a helységbelieknek kívánnám 5 forint kammat mellett kölcsönözni, azért, hogy a kertben azon munkát, melyet a tanulók nem tehetnek, egy forint értékig végeznék. Már most az előszámlált jövedelmeket, ha öszve számítjuk, ugy vélem, azon vélekedésem, hogy a nyerendő pénz öszvege a föld szabaddá tételére fölzaparítható, nem lehetetlen; — de ha az lenne is, nyer a koronás fejedelem és haza tiszta gondolkozása vallásos, hűséges és szorgalmatos polgárokat, és el van érve a nagy czél: köznép jólléte. —

Nevelés tehát uraim a népnek! és mig azon fényes ünnep, mellyen nemzeti iskoláink talpköve letétték, föltűnnék, öntsünk bizodalmat a népbe, a földesur simuljon szegény jobbágyaihoz, kérdezze ki baját és segítsen rajta, — a gazdatiszt gondolja meg, hogy embertársaival van dolga, ember dolgozik az urimunkán előtte, ugy vi-

selje e nép között magát, hogy az tőle ember-becsülést és gazdálkodást tanuljon, és az olyan tisztviselő, ki eddig hivatalát nyereségre használta, utálja meg a haszonlesést, a jobbágy erejét és zsirját ne fecsérelje tulajdon munkáira, ne az ajándék, de az ügy igazsága győzzön előtte: — és ne csaljuk őt többé; hanem törvényszabta kötelességi kijelélése alkalmával győzzük meg nyilvános tetteink által arról, hogy minket nem pénz, nem emberi tekintet, de a törvény igazgat; pedig nem megcsalása-e a népnek, midőn az ő gazdasága javíthatására hozott üdvös törvényeknek semmi sikere, s ezer ármányoknak tanuja, mellyek olly szövvénybe burkolak dus reményét, hogy évek kellenek annak keresztül törhetésére: — s nem esalta-e meg őt most az újonezallitaskor, mint hírlapjainkban is olvasánk az olly telhetetlen tisztviselő, ki mellözve a törvény rendlete ellenörkődő személyeket, három személy önkénye dönté el tiz évi sorsát sok fiatal földmivesnek; — ez vétett a törvény ellen, melly nyilvánosságot parancsol, és a nép keblét parázkint emészto bizodalmatlanságot csak nevelte: polgári koszorú az ollyan tisztviselő homlokára, hinek keble a nép boldogságaért dohog, és minden tette nyilvános; gyalázat bélyege pedig az ollyanra, ki a törvényt kiját-sza, ki tetteiben mint az éj ragadozó madara kerüli a világosságot, és a nép tudatlanságát ember-kereskedésre használja.

Ör. A tavasz meghozza a maga fecskéit, de egyszersmind uszó iskoláit is. A katonai uszóiskola már földel alatt van, a nemzeti szinte készítették. E két intézet nagy figyelmet érdemel a két városban; mert az uszás a test gyakorlatok legkellemesebbike, egyik a leghasznosabbak közül és nem ritkán szükséges. Én az ifjúság neveléséből az uszni tanulást ki nem hagynám. Pesten a két uszó iskolánál azon alkalmatlansági hijány van, hogy mindenik igen távol fön van a Dunán; ha a város a maga kényelméről gondoskodni akarna, egyiknek a hidon alul rendelne helyet, vagy igen közel a hidhoz. És ezen ügyet épen nem kellene csekélységnek venni. — A lánchidnál szorgalmasan dolgoznak a Dunában állandó hidláb zárgátján, a parti zárgát pedig bevezetését várja. — Lovagiskola van ugyan városunkban, az ugy nevezett Fuchsfele, de a nemzeti lerontatván, most új nemzeti lovagiskola föllállása forog szóban. — Dunai kikötőt is terveznek, melly nem csekély eszköz volna arra, hogy a dunai kereskedés nagy része biztosittassék Budapestnek, valamint a hajógyár maholnap külön város-részt állíthat elő a szigeteken. — A „Pesther Tageblatt“ 94dik számában olvasók (figyelmeztetve lévén reá) T. Gy. Xeniajit. Röviden szólva, ámbár sok igaz van benne, kárhoztatjuk a benne uralkodó szellemet, melly csak idegenkedésre képes vezetni a két nemzetet hazánkban. A mi politicusaink igen is átlátják és ismerik álladalmunk hijányait és törekesznek azok orvoslására s véljük, őket nem gunyolni, hanem méltányolni kellene, főleg pedig a hozzájuk való bizodalmat nem szabadna csökkenteni a németek- és nem nemeseknél. — Tavasz hó 20kán szenderült át az örök tavasz kebelébe Péchy Imre, a nm. hétszemélyü tábla ülnöke, a buzgó hazafi, az igazság bajnoka, körének dísz. A haza szeretét, a jók könyűit, a nemzet áldását vitte magával. Sirkövén a felejthetlenség koszorúja viruland. — Az ipar-egyesület fölszólítást ada ki, s előrajzot, mellyek a „Pesti Hírlap“ értekezőjében megolvasást érdemelnek. A szerkesztő Vezércikket is irt hozzá, igen érdekesen. E tárgyul mi is szoltunk a „Világ“ 15 számában. — A P. Hírlap két utolsó számában egy pár szerb a rácz név ellen nyilatkozik; bocsássanak meg a jó urak, ha mi a szerbek százados becsületes nevének ismerjük a rácz elnevezést, és akaratunk ellen is ez jó nyelvünkre. Azt gondoljuk, nincs semmi ok e nevet szégyenelni. — V.

Igazítás. Legközelebbi számunkban a Pest megyei gyűlés rovatában, tüstint a csillag után értelmet ferditő hiba csuszott be, mellynek így kell állani: „Indiványoztatott: mikép törvényünk csak a bírakra nézve kívánván, hogy azok nemesek közül“ stb.; nem különben alább így álljon: „a többi megyei hivatalokra“ stb. „nem nemesek is választathassanak“ stb. B.

A nemzeti színházban jövő hétfőn, aprilis 26kán bérszünettel Fánesy Lajos ur rendező s színész javára először adatik „Az áldozat.“ Eredeti szomorujáték 5 fölvonásban. Irta Vörösmarty Mihály. Zenéjét írta Thern Károly karmester ur.

Külföld.

Spanyolhon. Tavasz hó elsején a congressus biztosságot vala kinevezendő a kormányzóság tárgyában. A hármass kormányzóság baráti Linage tábornoknak az Eco del Comerciohoz intézett

levele következtében ismét erősbülni kezdenek a közvéleményben, mert épen e levélben látják némely követek legbizonyosabb jelét a Spanyolhon fenyegető katonai kényuraságnak. A kormányzóság tagok többsége és több más belátással bíró férfiak több erőt és egyiséget remélnek, ha a főhatalom egyetlenegy kormányzóban központossittatnék. Silány azoknak ellenvetése, kik a hármass kormányzóságot alkotmány ellenesnek nevezik, mert az 1837ki alkotmány 57ik cikkje világosan kimondja, hogy a király nem országolhatása vagy a közvetlen örökös kiskorúsága esetében a cortesgyűlés egy, három vagy 5 taggul álló kormányzóságot nevezzen ki. A tulzók az által, hogy a budget rögtöni előterjesztését sürgették, bajt véltek okozhatni a kormányoknak. A budget másnap azonnal elő is terjesztették, és az évenkinti hézag 221,197,751 realra rug — roppant summa Spanyolhonra nézve. A pénzhány akkora, hogy a kormányzóság még a civilista s az országos pénztárt terhelő többi fizetések harmadát is kénytelen volt levonni. A volt regens királyné, kinek a cortes-gyűlés 12 milliót szavazott nyugpénzül, távozta óta egy fillért sem kapott. — Mendez Vigo tábornok, a tulzó és forradalmu párt egyik fő tagja tavasz hó 1jén jelent először meg a cortes-gyűlésben, és azonnal hevesen kelt ki a kormány ellen. Tiltakozást adott be a congressusnak minden eddigi végzései ellen, minthogy a kormány nem tartott trónbeszédet, és az alkotmánynak csaknem minden cikkjeit megsértette sat.

Nagybritánia. A Chinávali meghasonlás egyelőre meg van szüntetve. Elliot lord Csuzán szigetét Hong-Cong szigetért elcserélte s hat millió dollárt kap az angol kormány kárpótlási költségei fejében, melly öszveg 6 év leforgása alatt lefizetendő. A két kormány közötti hivatalos közlekedés kölcsönös egyenlőséggel fog folytatatni, mihül a Globe ollyszerü értelmet huz ki, miszerint a két birodalom közötti kereskedés illető kormányaik által kinevezendő tisztviselők ügyelete alatt álland, kik csak illető kormányaiknak lesznek felelősek és ezeket egyszersmind képviselendik. — Ezek a chinai kormány és Elliot kapitány közötti előleges egyezkedés békeczikkjei. Az angol sajtó általában véve nem a legkedvezőben nyilatkozik ezen egyezkedés iránt; csak a Globe s M. Chronicle igyekszik benne kedvező eredményeket találni. A hírlapok a kikötött kárpótlási öszveget nagyon is keveslik; rosztalják, hogy Elliot kapitány a chinai országos pénztár részére Honk-Kong szigeten üzendő adó- s vámszedésben megegyezett; szemére vetik, hogy az egyezkedésben nem csak kedvező, de meghatározott föltételeket sem kötött ki a jövő kereskedési viszonyokra nézve, s a Sun csak abban az egyben lát engesztelő körülményt, ha a kölcsönös egyenlőségü hivatalos közlekedés ugy értetik, hogy Pekingben ezental angol követ lakhassék. A hírlapok többsége, mellynek Csuzán sziget kiadása ellen van leginkább kifogása, Palmerston lordtul azt kívánja, hogy a békekötéstül a megerősítést tagadja meg.

Franszhon. (Kamra ülések.) Tavasz hó 7kén a követkamrában biztossági-jelentések terjesztetének elő a kormány által kívánt pótlék költségek tárgyában. E jelentések egyike az atlanti tenger áthajozására való gőzösek építését tárgyzá. A kívánt költség 18 szállító gőzös építésére fordítandó, mellyek 1843ig készülendek el. Egy más költségrovat a lovasságnak 48 ezerig leendő nevelésére van számitva. — A biztosságok e pótlék-költségek elfogadását javaslak. Tavasz hó 10kén több érdektelen tárgyak után az első törvényszékek rendezését tárgyzó törvényjavaslat véteték föl, miután az a páirkamrátul némi módosításokkal visszaérkezett. A törvényjavaslat a páirkamra módosításaival együtt nagy többséggel elfogadtatott. Tavasz hó 12kén a pótlék- és rendkívüli költségek fölött folyt a vita. — A belgák királya s királynéja Parisba váratnak, hol a parisi gróf keresztelését befogják várni. — Nemours herceg tavasz hó Skán Toulonbul „Grondeur“ gőzösön Algierba indult. — A Constitutionnel szerint számos előkelő polgárokból biztosság készül keletkezni, melly Napoleon emlékére a város valamennyi templomaiban örök időkre halotti miséket akar alapítani. — A franczia kormány jelenleg Stockmar urnak Afrika gyarmatosítására készített javaslatával foglalkozik. 3000 schweizi gyarmatosrul van benne szó, kik Bona környékén megerősített falukban akarnak megtelepedni.

Schweiz. A szövetségi gyűlés, miután az aargani zárdák ügyében kinevezett biztosság véleményét, miszerint a zárdák eltörlésztése a szövetségi oklevél 12dik cikkével ellenkezőnek tartandó, elfogadta, s miután 10 ülésen át minden eredmény nélkül vitakozott, tavasz hó 6kán eloszlott; és így a kérdéses tárgy alkalmasint a rendes szövetségi gyűlésnek hagyatott fön.

Világ és Ismertető szerkesztősége eddigi lakátszent György naptul fogva a barátok piaczán kecskeméti és aranyhimzö utczára 410dik számú sarokház második emeletébe tevé át. — Figyelmeztetjük egyszersmind a t. cz. közönséget, hogy lapjaink a hirdetések a legjutalmasb díjért rögtön közlendí. — Szives t. cz. levelezőinket pedig kérjük, hogy leveleik minden név nevezés nélkül egyedül: „A Világ és Ismertető szerkesztőségnek“ czimeztessenek.